

СТАНОВИЩЕ

по конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление

2.4. Религия и теология (патрология – епохата на триадологическите дебати), обявен от СУ „Св. Климент Охридски“ и обнародван в ДВ, бр. 7 от 24.01. 2014 г.

1. Данни за конкурса

В конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“, област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.4. Религия и теология (патрология – епохата на триадологическите дебати), обявен от СУ „Св. Климент Охридски“, обнародван в ДВ, бр. 28 от 19.ІІІ. 2013 г., документи са подадени само от един кандидат: гл.ас. д-р Светослав Светозаров Риболов. По процедурата на конкурса не са допуснати никакви нарушения.

2. Данни за кандидата

Документите по конкурса удостоверяват, че Светослав Риболов е получил солидно образование в Богословския факултет (1992–1999) и във Факултета по Класическа и Нови Филологии (1996–2001) на СУ „Св. Климент Охридски“. Още като студент през учебната 1999–2000 г. работи като хоноруван преподавател по старогръцки език в 1-ва хуманитарна гимназия „Пенчо Славейков“, а през 2000–2001 г. – в НГДЕК „Св. Константин-Кирил Философ“ и СДС „Св. Иоан Рилски“. От 01.04.2005 след спечелен конкурс е назначен за редовен асистент в БФ на СУ „Св. Климент Охридски“. През 2005–2010 г. е задочен докторант по патрология във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ под научното ръководство на доц. д-р Иван Петев, а през юни 2010 г. успешно защитава в София дисертационния си труд на тема: *Сотириологични предпоставки на христорологията на Теодор Мопсуестийски (350–427)*. Участва няколко пъти в школи и летни училища: по компютърни технологии – през 2000 г.; по

контекстуализиране на преподаването на класически езици – през август 2005, 2006 и 2007 г. Особено важна роля за научното му израстване има специализацията му по православна догматика в Богословския факултет на Солунския Аристотелов университет (Гърция) (2001–2003). Изучава немски език в *Института за източноцърковни изследвания* в Регенсбург. По време на езиковото обучение прослушва курс по история на икуменическото движение (01.05 –30.07.2005) и курс по история на историко-критическия метод (01.05 –30.07.2011). Участва в лятна докторантска школа по междуденоминационен диалог в Дъблин, Ирландия (10–26 юни 2010). Работи с класическите старогръцки, латински и старобългарски език, владее гръцки, английски, немски, френски и руски език. Неслучайно правя преглед на всички факти, свързани с образованието и научната квалификация на кандидата – те обясняват солидната основа на научните му познания и ерудицията му, с които се отличават научните му разработки.

3. Описание на научните трудове

Научните публикации на гл.ас. д-р Светослав Риболов включват три монографии, един сборник студии, 20 статии, осем превода от старогръцки с коментар, два превода от английски (единият под печат). За рецензиране са представени публикациите му от периода 2010–2014 г.: две монографии (едната е хабилитационен труд), сборник студии, едно учебно пособие и две статии. Публикациите му са в България и в чужбина, основно са на български език, но има статии на английски (№ 9, 10, 12 и 15) и на руски език (№ 16)¹. Книгите му са одобрени за печат от рецензионни колегии и са издадени от авторитетни издателства (*Университетското издателство „Св. Климент Охридски“*, *Синодално издателство* и издателство *Изток–Запад*). Статиите му са публикувани в научни сборници или в реномирани и специализирани периодични издания като *Духовна култура*, *Богословска*

¹ Номерацията е по общия списък на публикациите.

мисъл, *Orientalia*, *Християнство и култура*, *ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΝ*, *Труди Київської Духовної Академії*. Приложено е *Уверение* от отдел “Библиотечно-информационно обслужване” на Университетска библиотека при СУ “Св. Климент Охридски” за изготвени справки за библиографски цитирания и/или индексирание на публикации на Светослав Риболов. 22 цитирания на 16 публикации са забелязани и издирени по традиционен метод и съхранени в собствен архив. Индексирани са общо 39 публикации (една дисертация, 7 книги и 31 статии). Светослав Риболов участва с доклади в национални и международни конференции и симпозиуми. Развива и активна проектно-изследователската дейност като участник в национални и международни проекти, а напоследък и като ръководител на проект.

4. Научни приноси

Научните интереси на кандидата са в областта на патрологията, което неизбежно го свързва с медиевистиката и византологията. Тематиката на неговите разработки изненадва с широкия кръг от проблеми, отнасящи се до история на догматите, история на гръцката патристика, на богословската мисъл в ранна Византия и през поствизантийската епоха. Основният времеви срез, в който са съсредоточени трайните му научни интереси, е епохата на IV–V век и е свързан с триадологическите и христорологическите спорове. На пръв поглед областта на научните му занимания и тематиката на научните му разработки изглеждат традиционно, но всъщност това, което ги прави нетрадиционни, са новият научен подход на Светослав Риболов към всеки проблем, индивидуалното му мислене, което не следва утвърдени образци и становища: мислене, белязано от умно и задълбочено „вглеждане“ в проблемите от нов ракурс. Доказателство за казаното е издадената му през 2013 г. дисертация като книга под заглавие: *Изворът на Аписийското и халдейско християнство. Сотериология и христорология в съчиненията на*

Теодор Мопсуестийски (352-428)². Той е съумял да съчетае ерудицията на филолог класик със солидните познания на богослов, подходът му обаче е интердисциплинарен и съвършено оригинален, избягнал е традиционните клишета, в работата си е използвал своя методология по тема, неразработена в православното богословие. Личната ми оценка за книгата е много висока.

Основният хабилитационен труд на д-р Светослав Риболов е монографичното му изследване *Иисус Христос – аскет или Спасител. Сотириологичният смисъл на Христовото човечество в първата фаза на арианските спорове* (318-362). София, 2014, 231 стр. Проучването е синтез между патрология и догматика и има строго организирана вътрешна структура. На пръв поглед методологията на изследване не се разграничава от традиционната за българската богословска школа, но подходът на автора е интердисциплинарен. Разглежда се същината на богословската мисъл на представителите на източната патристика от периода на арианските спорове (318–362 г.), но основната му теза е, че въпросът има екзегетически характер. Авторът откроява две водещи тенденции в интерпретацията на Христовата личност и дело, но всъщност, разглеждайки творчеството на Арий, св. Александър Александрийски, св. Евстатий Антиохийски, Маркел Анкирски, Евсевий Кесарийски, св. Атанасий Велики и Аполинарий, той по същество създава едно екзегетическо съчинение. Историографският му подход в методологията е новаторски: възпроизвежда се дискуссионната среда и в нея се анализира мисълта на участниците в споровете, като се разглеждат едновременно проблемите и на триадологическите, и на христологическите дебати. Висока оценка в изследването следва да се даде на терминологичната яснота и прецизност, на добрия научен стил и богат език. Цитираните в книгата текстове от съчиненията на представените византийски автори са в

² Книгата остава извън представените за рецензиране материали.

превод, който изненадва с абсолютен синтез между съдържание и форма. Допускам, че това се дължи не само на скрупулъзната работа на Риболов и ревизирането на използваните готови преводи, но и на факта, че сам е превел значителна част от текстовете в проучването. Книгата изпълнява успешно поставените задачи и цели, но преди всичко представя Светослав Риболов като учен със свой почерк и с несъмнен принос в православното богословие.

Втората монография от материалите за рецензиране по конкурса е *Възвръщане към мистичния опит на отците. Учението за нетварните божествени енергии в гръцкото богословие на XX век*, София, 2014, 112 стр.

Това монографично изследване е продължение и приключване на работата по темата за нетварните божествени енергии, започната още през 2011 г. В него е направен систематизиран обзорен преглед на най-важните публикации в гръцкото богословие на XX век, в които се третира темата за нетварните божествени енергии в православния догмат, както и учението за различието между Божията същност и нетварните Му божествени енергии. Основен е контекстът на гръцкото православно богословие, като на преден план са изведени определени апологетични страни от православното учение за нетварните божествените енергии. Проследява се връзката на гръцкото богословие с руското, сръбското и румънското богословие. Представена е и дискуссионната страна при интерпретиране на учението за нетварните божествени енергии както от православните богослови, така и от римокатолици и протестанти. Изследването разкрива богатата богословска начетеност и задълбочената мисловна култура на Светослав Риболов, усетът му за значимост на проблемите и умението да ги систематизира, обективно, но не и безкритично да представя различните гледни точки в изследванията върху учението за нетварните божествени енергии. И тази монография се отличава с терминологична яснота и

прецизност, а преводът на текста на трите приложения в края (образци на съвременното гръцко богословие) са доказателство за таланта му на преводач и тънък познавач на гръцкия език. Подбраните и представени в монографията заглавия на научни публикации по темата говорят за респектиращата му библиографска осведоменост. Това се подкрепя и от „Подробна научна библиография на църковните отци и писатели от III век“ в: Ил. Цоневски, *Патрология. Живот, съчинения и учение на църковните отци, учители и писатели*, том 2, София, 2010. Библиографията, добавена към второто издание на *Патрологията* на Ил. Цоневски, представя научните изследвания в областта на църковните отци и писатели от III в. и включва заглавия на западни езици, на гръцки и на славянски език. Разпределена е по автори, но когато е целесъобразно, следва се и тематично представяне на съчиненията.

Следващото заглавие, представено за рецензиране в конкурса, е монографията *Традиция и контекст в богословието на гръцките отци*, София, 2014, 276 с. Петте глави в книгата (пет отделни студии) са задълбочено изследване на важни и значими теми в православно богословие. Книгата всъщност е доказателство за креативното богословско мислене на Светослав Риболов, който не само изследва православната традиция, но я вписва в контекста на съвременните динамично развиващи се тенденции и дискусии. От нови ракурси се анализират многократно изследвани преди него текстове, нов е и подходът му към традиционни теми и проблеми, научната му методология е освободена от следване на утвърдени образци на богословски съчинения. Тази книга има за солидна основа широка и задълбочена богословска начетеност и това се доказва от внушителния списък на изворите (издания и преводи) и на заглавията на научни изследвания на гръцки, на латиница и на кирилица. Научната разработка представя убедително и категорично Светослав Риболов като ангажиран и ерудиран православен богослов.

Сред материалите за конкурса има и статии (някои - речникови) и те са показател, че и в краткия научен жанр изследователският талант и научната ерудиция може да се изявят, както в случая е със статиите на Светослав Риболов. Специално искам да отбележа брилянтните му преводи от гръцки език. Превеждането е интелектуално занимание, изискващо съвършено владение на чуждия език, включващо екзегетичен елемент и предполагащо синтез между съдържание и форма. Всичко това присъства в преводите на Светослав Риболов.

5. Преподавателска дейност

По настоящем гл.ас. д-р Светослав Риболов е редовен преподавател към катедра „Историческо и системно богословие“. Той е координатор на програма ERASMUS, член на атестационната комисия на БФ, член на редакторския съвет на сп. „Богословска мисъл. Съгласно учебните планове основната дисциплина, която преподава, е *Патрология: живот, съчинения и учение на отците и учителите на Църквата* (II-VIII в.), но богословската му култура и подготовка е много по-широка от рамките на дисциплините *Патрология* и *Догматика*. И в края, с риск да се отклоня от строгата специфика в работата на член на научно жури, оценяващ същностното и приносното в публикациите на кандидата, искам да отбележа нещо важно за личността му: ученият богослов и преподавателят Светослав Риболов е силно вярващ православен християнин и неговата вяра се проявява във всичките му научни разработки и засилва елемента на истинност в тях.

6. Заключение:

Въз основа на високите научни приноси на публикациите, на добрата преподавателска работа и на активната проектно-изследователска дейност убедено препоръчвам на членовете на научното жури и на Научния съвет на Богословския факултет при СУ „Св. Климент Охридски“ да присъди на гл.ас. д-р Светослав Риболов академичната длъжност „доцент“.

29 май 2014 г.

гр. София

проф. д-р Мария Спасова

ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“